

Mirades i reflexions entorn del CANVI CLIMÀTIC

Escrit per
Patricia Homs Ramírez de la Piscina
 Departament d'Ecologia de la Universitat de Barcelona,
 i Institut de Ciències del Mar, CSIC

El paradigma de crisi ecològica s'imposa en el nostre dia a dia a través dels mitjans de comunicació, dels discursos polítics, etc. Pretenem fer una reflexió crítica sobre les possibilitats i alternatives de sortir d'aquesta crisi, centrant-nos en la mirada que ens ofereix el documental d'Al Gore, *Una veritat incòmoda*.

Avui en dia, vivim immersos en un paradigma de crisi ecològica protagonitzada pels efectes del canvi climàtic. El canvi climàtic és un dels processos que juntament amb d'altres, com la simplificació i la uniformització de la biosfera, la desigualtat social, etc., s'emmarca dins del que s'ha anomenat canvi global. Hem de tenir en compte que existeix una íntima relació entre els processos mediambientals i els processos socials: la crisi ecològica i la crisi cultural són dues cares de la mateixa moneda.¹ Ara bé, és cert que la majoria dels discursos des dels centres de poder han centrat la seva atenció en la crisi ecològica i, més concretament, en el problema del canvi climàtic. Problema que, misteriosament, s'afronta des d'un punt de vista tecnològic, pretenent així poder pal·liar els efectes negatius de la tècnica mitjançant la pròpia tècnica. El discurs de l'ecologia, que potencialment pot ser considerat com a subversiu ja que permet el qüestionament de certs aspectes de la societat industrial, ha estat traduït en el discurs del poder. Així, allò que podia ser considerat com anomalies dins del discurs hegemònic del poder, hi és reintroduït patint un procés de normalització. Ara tot és ecològic, fins i tot els símbols més propis del capitalisme, com els cotxes, les constructores, el Nadal, el turisme, les targetes de crèdit, etc., ja porten el qualificatiu «ecològic». A més, també s'ha produït una institucionalització de *allò ecològic*, és a dir, les institucions del poder s'han apropiat del discurs de l'ecologia.

La mirada d'Al Gore

Un exemple actual el constitueix el documental d'Al Gore, *Una veritat incòmoda*.² En aquest documental s'explora certa informació i certes prediccions del canvi climàtic, i específicament de l'escalfament global. Els factors considerats com a causes del canvi climàtic són, d'una banda, la quantitat de població, en el sentit que quants més serem, més demanda d'aigua, d'energia, d'aliments, etc., hi haurà; i d'altra banda, la nova tecnologia, entenent-la com aquella tecnologia que té una gran capacitat de transformació del medi, en oposició a les velles tecnologies que disposaven d'una menor capacitat de transformació. Però cal que reflexionem més profundament sobre aquestes suposades causes i que distingim les diferències espacials del nostre planeta. Així, potser el nombre d'habitants pot ser considerat com un problema en països empobrits³ però en l'àmbit dels països desenvolupats⁴ sembla fàcil imaginar que part de la responsabilitat de l'augment de CO₂ a l'atmosfera és

Davis Guggenheim va guanyar l'Oscar al millor documental 2007 per la direcció d'*Una veritat incòmoda*; aquí veiem la imatge de promoció.

Al Gore en una de les seves conferències sobre l'escalfament global l'any 2006, a Mountain View (Califòrnia).

la producció i el consum excessiu que es recolza en la combustió de combustibles fòssils.

A part de les causes, el documental també analitza les possibles solucions; si volem evitar el canvi climàtic, hem de modificar el nostre comportament individual. Ara bé, aquest canvi en el comportament segueix estant dins de la lògica capitalista, és a dir, en cap moment l'autor qüestiona el model socioeconòmic.

Els canvis en el comportament es concreten en les titulacions dels crèdits del documental i inclouen recomanacions com ara canviar el tipus de bombetes, emprar la bicicleta, etc. Personalment, afegiria que una altra recomanació oculta al llarg de tot el documental és votar al seu partit en les properes eleccions.

En definitiva, la solució que ens proposa Al Gore és promoure un canvi d'hàbits en les activitats quotidianes; que cadascú posi el seu granet de sorra per aconseguir un canvi radical.

Repensant el creixement econòmic

Pensem que l'ecologia ha d'anar molt més enllà d'aquests petits canvis i cal que afronti un qüestionament i replantejament del model socioeconòmic. La nostra economia pivota en el patró de producció i consum; és a dir, es produeix un producte, es genera la necessitat del producte en la població i s'incrementa el consum alhora que la producció. Això ni es menciona en el documental i, per tant, és un aspecte crític de la pel·lícula.

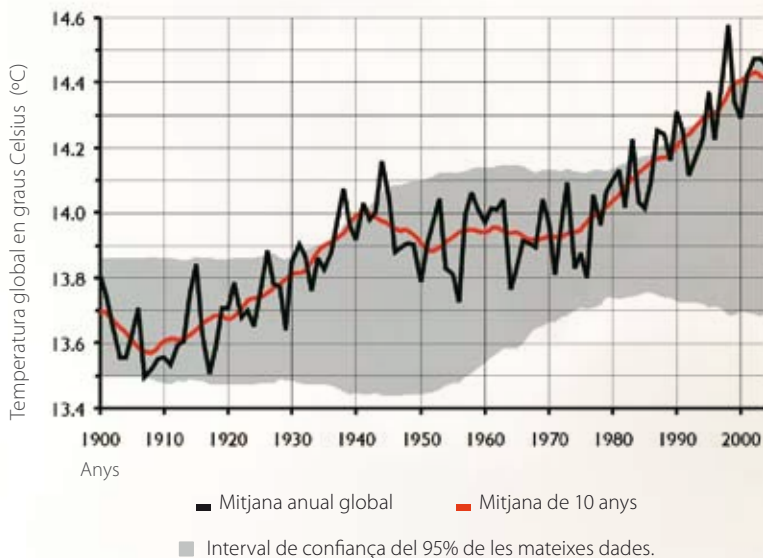

Conferència sobre el canvi climàtic de les Nacions Unides el 2007, a Bali (Indonèsia).

© Oxfam Internacional

Més enllà de no considerar aquest punt, Al Gore afegeix que no s'estableix cap contradicció entre l'ambient i l'economia, arribant a justificar que cal cuidar l'ambient per tal d'aconseguir un major desenvolupament: es creen llocs de treball, etc. No-més precisar que el desenvolupament que entén Al Gore és el desenvolupament típic del nostre model socioeconòmic, íntimament lligat a la idea de progrés. Així, un desenvolupament és sinònim d'un creixement econòmic. Ara bé, la finalitat d'aquest creixement econòmic és tan sols el mer creixement econòmic: créixer per créixer. Malgrat que en *Una veritat incòmoda* no s'utilitza el terme desenvolupament sostenible, pensem que el documental pertany a aquesta línia de pensament en el sentit que intenta fer «compatibles», almenys superficialment, el desenvolupament econòmic i la sostenibilitat. És a dir, apostar per un creixement econòmic il·limitat alhora que s'estableixen uns límits en el creixement: quina contradicció!

Augment de la temperatura global al planeta (1900-2004)

Font: Jones, P. D. [et al] (2005). «Global and hemispheric temperature anomalies – land and marine instrumental records». A: *Trends: A Compendium of Data on Global Change*. Carbon Dioxide Information Analysis Center, Oak Ridge National Laboratory, EUA.

Reconsiderant les dimensions del canvi

A mode de conclusió, proposem afrontar el canvi climàtic modificant els nostres hàbits alhora que promovent una reflexió sobre el model socioeconòmic. A més, també hem de pensar que els efectes del canvi climàtic, malgrat que l'aconseguíssim aturar, encara es deixarien veure durant uns dècennis o centenars d'anys i, per tant, inevitablement haurem d'adaptar-nos-hi. De tota manera, si incrementa la temperatura, no podrem demanar aire condicionat. Hem de sortir de la lògica capitalista basada en la producció i el consum.

Tant els canvis a petita escala com a gran escala impliquen una prèvia conscienciació de la població que en gran manera ve influenciada per l'educació. El documental que s'ha comentat és un exemple de com es pot fer arribar a un gran nombre d'espectadors els problemes del canvi climàtic i en aquest sentit ha de ser considerat com quelcom positiu. Ara bé, un dels grans reptes és aconseguir que la taxa de conscienciació sigui més ràpida que la taxa de canvi en la natura... i, en la mesura que es pugui, que la conscienciació adopti una postura crítica i reflexiva, i no sensacionalista i de reproducció dels centres de poder..., això, de moment, no és una realitat. |

Referències

1. Santamarina, B. (2006). *Ecología y poder. El discurso medioambiental como mercancía*. Madrid: La Catarata, p. 36.
2. Documental publicat en DVD per Paramount Home Entertainment el novembre de 2006 a Estats Units.
3. Seguint la proposta d'Entesa pel Decreixement, s'ha preferit la denomi-

nació *empobrits* a la tradicional de *països en vies de desenvolupament*, ja que es considera que la primera s'adequa millor al procés que aquests països han i estan patint.

4. Aquí el terme *desenvolupament* fa referència al desenvolupament des del punt de vista occidental i, per tant, assimilable a desenvolupament econòmic, és a dir, creixement econòmic.